Les xifres de PISA sobre l'educació a Catalunya, crònica d'una mort anunciada

written by Lluita Internacionalista | 15 de març de 2024

Les dades del PISA d'enguany han disparat totes les alarmes del Departament, del Govern i de tots els sectors benpensants. Però que l'educació a Catalunya va malament no és nou, ni és perquè ho digui el PISA[1]: ho han dit les treballadores reiteradament amb vagues com les d'interines per l'estabilitat, les 5 massives del professorat de fa 2 cursos o les de les TEEI. La prepotència del conseller Cambray, amb l'aval del govern d'ERC, amb Aragonès al capdavant, era paral·lela a la que va tenir el conseller Ernest Maragall, davant les vagues massives contra la Llei d'Educació Catalana (LEC) que va fer aprovar contra tota la comunitat educativa. D'aquella pols, aquest fang, que diuen. Han estat tres els cops de gràcia que s'han donat a l'escola catalana en els darrers temps.

1. **LEC: neoliberalisme i autoritarisme**

L'oposició dels docents a la LEC, que des de CGT es va fonamentar justament amb les dades del PISA 2006, es basaven en el fals diagnòstic de Maragall d'"excel·lència" de la concertada, que calia emular en la pública. Mentre es garantia el seu finançament i el negoci ja que "veia «imprescindible» que cobrés quotes a les famílies". Aquesta llei del neoliberalisme que provocaria danys estructurals a l'escola pública, va ser aprovada pel *quatripartit:* el tripartit en el Govern, PSC, ERC, i ICV-EUiA[2] i CiU –actual Junts–. La LEC trigà uns anys a fer estralls en el sistema educatiu: del 2009 que s'aprova, a la promulgació del darrer DECRET de desplegament, el de plantilles a 2014. Tot el que alertàvem,

avui es reflecteix en el PISA.

Privatització i segregació amb l'equiparació del sistema públic i concertat, integrant en igualtat de condicions les dues xarxes, i fer perdre a l'escola pública el paper legal de preeminència i quedar "relegada a una funció subsidiària de caràcter assistencial" (CGT 2008). Això inclou l'equiparació de salaris entre docents públics i de la concertada, però no a partir dels beneficis de la patronal, sinó com a despesa directa de la Generalitat. S'"augmenten els mòduls dels concerts i se'ls suma un finançament extra (que no rebrà la pública) si voluntàriament accepten fer-se càrrec de nens amb dificultats". Així, reduint el seu alumnat degut a la crisi –i afavorits per incompliments de ràtios que els permeten mantenir-se, mentre es tanquen línies a la pública–, no veuen reduir el 20-21% que prenen dels pressupostos educatius ja que el criteri ja no és nombre d'alumnes sinó el "contracte-programa": el curs 2021-22, van ser 1.383M amb 687 centres, un 22,2% del pressupost educatiu no universitari, el 17,8% del total (Eurydice. Redipedia). Catalunya es un dels 7 sistemes educatius de l'OCDE amb major pes de la concertada: 31,5% de la matrícula, però el 54,4% a Barcelona ciutat (Bofill, 2022). Dèiem a 2008:"la «voluntarietat» d'agafar nanos amb dificultats, junt al control sobre la matriculació dels propietaris de les escoles privades, augmentarà la segregació escolar en funció de l'extracció social de l'alumnat" (CGT 2008). Això agreujaria la situació de la pública i empitjorarà encara més del que passava a 2006 l'equitat del sistema. Així ha estat: PISA 2022 assenyala l'empitjorament del percentatge de la nota de matemàtiques afectat pel nivell socioeconòmic –com Euskadi, igualment amb altíssim nivell de concertada–: un 17,1%!!(EsadeEcPol i Save the Children: PISA 2022 i l'equitat).

Imposició del model de gestió d'empresa privada de la concertada a l'escola pública: jerarquitza tota la capacitat de decisió en la direcció de centre (DECRET 155/2010, de

direccions). Condiciona els recursos dels centres als resultats acadèmics de l'alumnat, utilitzant-los per a categoritzar els "centres públics de primera, de segona i centres-gueto", tot al voltant de projectes per als quals se sanciona el DECRET 102/2010 d'autonomia dels centres educatius i avaluació. Adornant aquesta **competitivitat de centres** amb l'impuls i finançament de projectes "innovadors" tipus Escola Nova XXI que amb una retòrica pedagògica ajuden a la segregació escolar. Capacita els directors dels centres públics a cercar vies de finançament complementàries, i dona **entrada a empreses**, sobretot a FP. Reprodueix així els mecanismes de privatització del sistema britànic. La recuperació de la figura del director del franquisme, comporta una retallada d'atribucions dels claustres, consells escolars i AFFA. I per reforçar el control de la direcció sobre el professorat, surt el DECRET 39/2014, *pel qual es regulen els procediments per definir el perfil i la provisió dels llocs de treball docents*. Amb els quals es tanca el desplegament de la LEC ja que, amb una brutal precarietat que no minva fins a les mobilitzacions del 2022, fa dependre els nomenaments de les direccions, i tanca el **procés de jerarquització i emmordassament** del factor dinàmic que sempre ha vetllat per la qualitat de l'escola pública, el professorat.

2. Retallades més enllà de l'austericidi dictat per la UE

El govern CiU (Junts) de Mas, amb Irene Rigau al capdavant d'educació, van aplicar les retallades que els arribaven de Madrid i Brussel·les a fons, fins i tot més enllà del que els exigien i, sobre un sistema ja estructuralment vulnerable van ser devastadores. Congelacions salarials, reducció de les despeses de funcionament dels centres, increment de dues hores lectives amb la conseqüent supressió del nombre de professorat, reduccions de jornada més enllà de les mitjanes, incorporant els terços de jornada, reducció de professorat per a tasques específiques, com les biblioteques –a 2021, de ser obligatòries, quedaven en només el 58% dels centres públics–,

reducció a menys de la meitat de les més de 1.200 aules d'acollida que hi havia a 2009-2010 malgrat el nombre d'immigrants i alumnat amb NEE fos creixent, reducció de les construccions escolars, enquistant els barracons, que dels 643 a 2006 superen els 1.000 a 2010 i a 2022 seguien sent 1.006 en 421 centres, reducció progressiva de les aportacions del Departament per a llars d'infants fins a la seva fulminació a 2015. Tot plegat es feia en un moment especialment dur per a la classe obrera catalana, quan la taxa d'atur arribava al 23,1 % l'any 2013 i els índex de risc de pobresa escalaven fins a quasi el 22% a 2014, i més necessari era el servei educatiu per als infants més vulnerables.

Encara el 2017, el pressupost estava 500 M d'euros per sota del de 2010, tot i l'increment d'alumnat en aquell període (158.000 d'augment entre el curs 2009/10 i el 2018/19, segons Idescat). Per contra, el pressupost destinat a l'escola concertada es va mantenir al voltant d'uns 1.000 M d'euros (Esquerda CGT, 2017).

Ara com ara, no s'han recuperat les retallades, excepte l'horari lectiu recuperat gràcies a les vagues de fa dos cursos. Però, com plantejava la LEC de prioritzar la concertada, a 2023, el govern d'ERC va pactar amb el PSC un augment de 39 M extra per ella. Encara que el pressupost d'educació de 2023, reduïa encara més el percentatge sobre el PIB català, passant del 2,74% del 2022 al 2,59% del de 2023, lluny del 6% que determinava la LEC (USTEC, 2023). Curiosament, l'únic punt de la llei que els seus impulsors mai no s'han ni apropat a aplicar: el finançament.

3. **Una gestió catastròfica de la pandèmia.**

En aquest panorama devastat de l'escola, arriba la pandèmia amb González Cambray d'ERC a la Conselleria. Un curs de centres tancats, acomiadant els substituts –reactivant-los més tard–, i executant convenis milionaris amb empreses com Telefónica, que, tot i que havien d'assegurar que cap alumne

quedés exclòs per manca d'ordinador o de connexió, a la pràctica, en molts casos, una cosa o altra no es va produir, i es va agreujar la segregació de l'alumnat més vulnerable. I un altre curs obrint presencialment amb directrius contradictòries i caòtiques, sense garantir els mínims que demanaven els sindicats (reducció de ràtios amb l'increment de plantilles per a fer-ho i a més atendre la diversitat i suport als alumnes amb NEE, TEIs, TIS…, personal sanitari, substitució de les treballadores vulnerables, mesures de prevenció i protecció, i increment dels recursos necessaris per garantir els protocols de neteja i desinfecció), cosa que va generar un altíssim absentisme, freqüents tancaments de grups i, fins i tot, de centres per contagis.

Que l'educació pública li importa molt poc al Govern Aragonès ho constata que, encara que els fons europeus Next Generation per a Catalunya definien un apartat d'igualtat i cohesió social i una altra de sanitat i educació a les 11 missions previstes, dels 528 projectes empresarials presentats pel Govern, n'hi ha només tres relacionats amb l'educació: Pla d'Educació Digital de Catalunya, Govern de la dada educativa i Sistema educatiu inclusiu i transformador; i cap no està entre els 27 emblemàtics.

O quan no van donar la batalla per la immersió davant la imposició del 25% de castellà, ERC, Junts, PSC i Comuns van modificar la llei de política lingüística, suprimint el punt 8 de l'article 21 que establia un suport especial i addicional d'ensenyament de català a alumnat d'incorporació tardana, és a dir, aules d'acollida –que ja havien patit estisorada amb les retallades–: així que ja és cínic que el Departament addueixi sobre-representació dels migrants per justificar els mals resultats del PISA. El cert és que el resultat de la política del Departament amb els migrants és un escàndol amb 42,6 punts menys en les notes mitjanes de matemàtiques respecte als nascut aquí, i malgrat que si es té en compte el baix nivell socioeconòmic, quedarien només 5 punts menys per l'origen, la

realitat és que es considera endarreriment d'un curs complet cada 20 punts menys: estan dos cursos per darrere dels companys nascuts aquí!! (EsadeEcPol i Save the Children: PISA 2022 i l'equitat)

La cirereta del pastís l'han posada aquest curs amb el xec de 100 euros per material escolar –bandera fa uns anys del PP i Cs–, per a famílies de la pública i la concertada, no abocant-ho a les dotacions a centres públics i posant així més llenya al foc de la segregació. Poc es pot esperar dels escarafalls actuals sobre les dades de PISA, si no són excuses de mal pagador com ara parlar de la formació dels docents (quan és responsabilitat del Departament garantir-la) o la idea de crear el "grup d'experts" per analitzar què passa.

Les treballadores de l'educació pública han dit què passa. I el que cal és la derogació de la LEC, començant immediatament pels decrets de plantilles, direccions i autonomia de centres; la reversió total de les retallades, la inversió de com a mínim el 6% del PIB com plantegen els sindicats i l'estabilització del professorat interí. I això només per a començar a posar fil a l'agulla.

Mª Esther del Alcázar i Fabregat

Mestra jubilada i militant de Lluita Internacionalista

1 PISA *–Programme for International Student Assessment–,* malgrat aporta dades comparatives que es poden utilitzar, no es poden absolutitzar, ja que no deixa de ser l'organisme de l'OCDE *–Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic–,* i per tant lligada a l'imperialisme i els seus criteris i interessos econòmics, junt a l'FMI i el BM. A més, segons assenyala el mateix PISA, els resultats 2022 no tenen precedents. El rendiment mitjà als països de l'OCDE va caure 15 punts en matemàtiques i 10 punts en lectura. Això equival aproximadament a mig any d'aprenentatge en lectura i tres quarts d'un any escolar en matemàtiques. El rendiment mitjà en ciències no es va modificar significativament.

2 ICV-EUiA es va abstenir en el preàmbul i votà en contra dels títols sobre el servei educatiu i sobre les obligacions de les concertades, res substancial.